

TOPONÍMIA DE LA VALL DE BOÍ (II)

Joan COROMINES

LA GUINSA.- La meitat del poble de Taüll on hi ha Sant Climent, a diferència del «Barri» (= el poblet de Santa Maria) (Sobirada 1969).- De memòria d'ell s'hi han perdut sis cases: índex del nombre grandíssim que en degué desaparèixer en el transcurs de les 20 o 25 generacions precedents, des del temps de la creació de Sant Climent, època en què La Guinsa hagué de ser un nucli de població incomparablement més important que no pas el «Barri».- Del basc *hagin-tza*, «oficina, conjunt de les botigues, de les indústries», de *hagin*, «oficial, menestral». En Sobirada ja no té memòria que hi hagi hagut gaires operaris o homes d'ofici especial a La Guinsa ni al Barri, fora d'un ferrer; però en temps de més prosperitat degué haver-hi sastre, sabater, mestre d'obres, etc.- l'aragonès *Aínsa* té la mateixa etimologia.

HORTONS (PALA DELS).- *Hortons*, terme de Taüll (21-VII-71): faixa de raspes rostes, en l'alt vessant de la vall de Sant Martí, cap a sota el Pic de Comamarja, molt per alt dels prats però per sota de les pales i escarpats; difícilment hi podria haver hagut algun prat o conreu escadusser.- *Serrat i Canal de l'ortó*, a la dreta i cap a baix de la Ribera de Sant Nicolau, separats de la Canal del Caldo (l'afluent més baix del riu de Sant Nicolau) pel Canal de Ribesblanques (Escuder 1953).- Més que dubtós és improbable que els noms de la mena de: (parròquia d') Hortó, Hortoneda, Hortonoves, continguin cap derivat del llatí HORTUS (a diferència del barranc dels Hortos, que és molt més fàcil que ho sigui); en particular *Hortonoves* (agregat de Les Anoves) suggereix el nom d'una planta peculiar en col·lectiu (-ÒSAS).

HORTOS (BARRANC DELS).- Afluent per la dreta de la Noguera de Tor, a uns deu minuts aigües amunt del Pont de Boí i aigües avall de Peguero; d'allí fins a la Font del Comunal (confluència amb Montanyeta) hi ha encara 0h.30.

IRAN.- Els tres poblets d'Iran, Irgo i Esperan, posats tots tres a una distància d'entre 1.2 i 2 km. en línia recta entorn del vèrtex 1842 alt. (l'últim, IGC 1400 alt., 1.2 km. a l'ONO. d'Erill-Castell) formen joc geogràficament i lingüísticament: *Irgo* IRI-KO, «poblacioneta», *Iran* IRI-ANDI, «la població gran», *Esperan* < AZ-PE-IRAN, «l'Iran sota la penya».

IRGO.- Vegeu s.v. Iran.

JUSTAL, L'ERA.- Planell dalt del Bosc d'Erill (O. d'aquest poble), NO. del Barranc de Manyago [potser per **Ajustal*, en el sentit de lloc on es fes un ajust o aplec de pastor, o de bestiar d'una dula, etc., comparable a noms com *font de la Gallorsa* o *de la Gasalla*, d'indrets pirinencs semblants].

LLACS, terme de Boí. És el nom del gran afluent esquerre de la vall de Sant Nicolau, immediat aigües avall d'Aigüestortes (tot seguit de passar el barranquet de la Baürta); rep aquest nom tota la ribera principal d'aquest afluent, des de baix de tot, arribada a la Serra del Bony Blanc, fins dalt al Montanyó de Llacs; el Montanyó no és més que el circ del capdamunt de tot de la vall; la vall de Llacs té el gran afluent dreta que porta el nom de Les Mussoles, el qual, per la seva banda, a una distància de 0km6, aigües amunt, torna a bifurcar-se: tots dos brancs són «Les Mussoles». Com que els cartògrafs hi fan una confusió, interrogat l'Escuder si el nom de *Llacs* es pot aplicar a res de la serra des del Sud del Bony Blanc, per Comamarja fins al Colladó de la Pala (Colladon del Còto), ho nega sempre i sense vacil·lar: no obstant el mapa IGC l'anomena «Serra de Martí Llachs», però això no és més que una confusió amb *Serra de Llats*, que ha de ser el nom veritable d'aquesta serra (veg. aquest article). Els dos noms, doncs, no tenen res a veure entre ells: també els llocs són diferents. En efecte el nom de Llacs, figura ben escrit a l'escriptura de 1830: «al peu de Cam Subirà, als sols dels Llachs, los Tremos Rois...». I l'explicació del nom *Llacs* és clara: com m'observa l'Escuder, com que allà conflueixen la gran Vall del Montanyó amb les dues de Les Mussoles, s'hi acumulen els al·luvions, i per tant *Llacs* és el plural de *llac* 'llot, fangar'. 42°32 x 4°36.

LLADRÉ(R)S (Jadrésos o Jadrés).- kaboJadrés: la faixa de terreny erm que hi ha al capdamunt dels Lladrers; en tombar del Carantús del Solà cap a Torresplanes ho deixem a sota, pujant al Colladó de la Pala (Sobirada 1977). És al NE. del «Barri» de Taüll [CAPUT (DE) > Cabo'ls Lladrers > Cabo(l)ladrés.] 42°31 x 4°32.

LLANCEROS.- Lo Llancero: confirma el que recordo: que és el caminot esbarrancat i molt rost que puja des de darrere de l'Oratori de Sant Pere cap a Taüll per dalt, travessant els barrancs de les Colomines (vegeu IGC); arriba a un centenar de m. d'alt.; sobre i NNE. del poble de Boí. Per allà he vist durant molts estius que el duler feia baixar les ovelles de la dula cap al poble a entrada de fosc. Doncs, derivat de *llançar* amb aplicació pastoral, com en Puigllançada etc. 42°31 x 4°31.

LLASTRES DE LA MORTA.- I «Barranc des Llastres», Escuder 1953. Ja ho anomenaven molt el 1926, quan vaig entrar per primera vegada a la Ribera de Caldes 42°36 x 4°32.

LLATS (SERRA DE).- La que separa Taüll de Casenoves des de cap al Forat del Gel fins al Colladó de la Pala. (L'arbitrari «Sierra de Martí Llats» de l'IGC, 42°31-32 x 4°32-33).

Escuder 1970.- És la gran serra lateral d'aquestes dues zones.- LATUS, -ERIS.

LES LLAVEIADES.- Terme de Boí. Acabat de Sant Esperit, pedregals de Sarradé a Sant Esperit: per allà hi ha la Cova del Sardo i la «Mà del Bisbe» (Escuder 20-VII-71). 42°33 x 4°35.

LLEBADERO (FONT DEL).- A la Baixa Montanyeta, vora el camí que la remunta, a 0 h. 30 min. aigües amunt de la confluència amb la Noguera de Caldes, i 0 h. 30 min. d'Estallobago. Em conta espontàniament l'Escuder que hi havia al costat una pedrassa que se la van endur les ensulsiades. [Doncs, FONTEM LAPIDARIUM > Fonde Llabedero > Font del Llabedero.] 42°33 x 4°31.

LLEBRETA (ESTANY DE).- [Mai la Lle-]. 1610 alt. Vegeu ací s.v. Llubriqueto.

LA LLENALBA* (Nyinyalba).- T. de Taüll. Gran rocassa de color blanc, de més de 50 m. d'alt, suspesa damunt les Coirilles, amb una cova de bestiar a sota. 42°30 x 4°31. [Llena 'roca' + alba, amb assimilació llen- > nyen- > nyeny-].

LLESP (leşp).- En documents de cap a l'any 1000: VALLIS LESP-ETANA és la vall de Boí. Al NO. del poble de Llesp, a prop d'una hora de camí d'aquest (1 km. en línia recta) i a uns 200 o 250 m. més alt que ell, hi ha una cova ben coneguda en el país, que ha donat nom al poble: basc *Lez-pe* 'sota l'avenc, sota la cova. 42°27 x 4°26.

LLOBARÇANA; el riu, el Clot i la Collada de la Ll. (t. Taüll).- Dels afluents per l'esquerra del Ginebrell és el més alt entre tots els importants. Per allí ascendim a Puifalcon(s) de Dalt i Bony de la Font de la Tosca el 21 de juliol de 1971.- [Llau Erçana < LABES ERTIANA? *rs* conservada postula *rç*; morfològicament no es veu cap possibilitat de derivar-ho de llop ni de cap nom propi germànic. Sembla forçós recórrer a AQUA o CUMBA LUPERCIANA, per algun LUPERCUS que tindria drets per allí dalt en temps remots] 42°27-28 x 4°32-33.

[I tanmateix costa d'empassar aquest LUPERCUS: no sols perquè és a Taüll sinó a més en un punt arraconat i infèrtil del terme. Llobera → Lloberassa → *Lloberassana? a) Ha de ser això per més que la derivació no convenci ben bé; almenys fonèticament no fa escrúpol: *rs* s'explica així tan bé com amb *LUPERCIANA (28-VII-78). b) Puix que si bé no són immediats són pròxims Llobarsana i la Bassada (a uns 4 km. en línia recta) a un costat i l'altre del Ginebrell, tempta suposar que *Bassada* vingui de *VERSAN-ATA*; amb esvaniment basc de la -N- intervocàlica, i (*Llo*)barsana vingui de *VERSANA*; però és rebutjable: a) pel diferent tractament de -N- (conservació catalana ~ esvaniment basc), b) -RS- conservat! c) LUPÍ?? Més aviat *LABES VERSANA* > Llaubersana? No és convincent ni això ni *LABES *ERTIANA* (perquè ja és prop del Coll d'Erta. El més raonable, ben mirat, és que vingui de *Vall-orsana* 'vall d'óssos', amb metàtesi provocada pel fet que els óssos es van acabar i hi quedaren llops. Hem vist a *BARRUERA* que el *Valle Ursaria* dels documents no pot, segons la lingüística, haver donat aquell nom, però sí que es pot referir en forma quasi idèntica a l'ètimon de Llobarçana).

LLUBRIQUETO (lubrikéto).- «A Ll.» (sense article). Important orònim de la Vall de Caldes que tinc sentit als més entesos informants locals de Boí, però també de Taüll (Erill etc.) (1953, 1968, 1972, 1978 etc.); és més divulgat Pla de la Cabana (i es poden usar tots dos, si bé millor restringint aquest a la immediació

de la barraca de pastors que hi ha en el centre). Erròniament col·locat per l'IGC 2 km. en línia recta més al NE. del lloc real i amb la terminació falsa *-queta*. 42°33 x 4°30.

[Nom lingüísticament molt important. No crec que vagi amb ll. LUBRICUS 'relliscós' ni amb castellà *lóbrego*, ni que tingui relació amb Vall-llobre VERNODUBRON ni amb *Vall-llobrega* o *Vall-abriga*. Suposo col·lectiu de nom de planta, segurament, en ËTUM. Deu ser LUCÛBRETUM, del llatí LUCÛBRUM, nom del *Colchicum autumnale* tan estudiat per V. Bertoldi: la bella flor tardoral, en francès *belle de nuit*, català *herba berenera* o *blenera*; i crec que és el mateix que la bellíssima *satalia* de Cerdanya (cf. DECat. s.v. *ble*), cast. *gordolobo* (vegeu DCEC), baix llatí *lupi-cuda*. Ara bé, Llubriqueto és un bell planell de prats, ben propi per dur un nom col·lectiu de flors. S'haurien conservat sordes les oclusives intervocàliques -K- i -T- com en molts noms gascons i ribagorçans, i normalment en alt aragonès (cf. *Culieto*, el gran país damunt l'Estany Negre de Caldes = aranès Coriedo). Evolució fonètica sense dificultat: *Llecubreto, *Lli*-> Llubriqueto (metàtesi). Ara bé, amb aquest nom hem d'enllaçar-ne un altre que restava també inexplicat: *Llebreta*. En el país sempre s'ha dit a *Llebreta*, l'*Estany de Llebreta* (també Borrell 1962), la *Restanca de Llebreta* etc. («la Llebreta» com diuen ara els forasters i turistes, jo no ho havia sentit a dir mai, i això que ho conec i freqüento des de 1934 i en sento a parlar des de 1926). Ja el vell Borrell-Martimpè (1962) m'observava que les llebres són ben rares a Taüll (només molt de tard en tard se'n veu alguna) i no cal dir que encara pitjor a la vall de Sant Nicolau. D'altra banda, si vingués de *llebre* ¿per què el diminutiu *llebreta*? I com a nom d'un estany, pitjor. Crec, doncs, que es tracta d'un parent de Llubriqueto 'plana de *colchicum*': LUCUBRETA plural i ací sense metàtesi però amb síncope *LEC-BRETA > *Llebreta*. L'estany de Llebreta —conca a uns 1650-1750 alt.— està en una posició no pas igual però no sense analogia amb la de Llubriqueto (aquest a 2000-2050); aquell a 4,5 km., aquest a uns 3 de la Noguera de Caldes a un costat i altre i gairebé a la mateixa distància en latitud al N.]

MAIE, (FONT DE).- Font grossa cap a Torlussà. [Com explica la senyora Subirada; segons una altra dada, a la mateixa partida hi ha una altra font] Ll. vg. FONTIS MAIOR (en lloc de FONS MAIOR) passant per **Fonde Máier*. 42°29 x 4°23. O sigui: major que l'altra.

Ca de Maie és també el nom tradicional d'una de les cases de Taüll.

MALAVESINA.- Gran, escarpada i alta comarcada que forma tota la conca superior del Barranc de Riumalo (ruimálo). De la conca inferior del mateix barranc en diuen barranc de ruimálo però també de Malavesina. Vast territori cobert de geleres i molars i eriçat de cingleres, grenys i espadats. (Escuder 1953).- [«Mala dona veïna» no tindria solta. En canvi consta que VICINIUM 'veïnat, rodalia' era viu en el romànic visigòtic del Pallars, com es veu per *Enviny* < IN VICINIO. Castellví < CASTELLUM VICINII. Seria, doncs, el plural neutre MALA VICINIA 'rodals dolents, mals paratges o rodalies dolents' > Malaveziña, i com que el basc confon fonològicament *-ina* i *-iña*, l'etimologia popular catalana ('mala veïna') féu que hom ho «desbasquitzés» en *Malavezina*]. 42°36 x 4°31.

MANGADES, (ESTANY DES).- Ja Delseny el 1926 ho deia així i ho explicava per les recolzades que fa aquest estany: 2370 alt. IGC: 42°37 x 4°34.

L'Escuder (1953) vacil·la entre Estany des Mangáles i Mangádes i pretén que vol dir 'bastó tort'. Però Delseny (aranès) ho sabia millor (aquesta zona la coneixen millor els aranesos que no pas els boïnesos).

MANYAGO, lo Barranc.- Baixa de l'extrem N. del Bosc d'Erill, entremig de Collespligo (que és més al SE.) i l'Era Justal (més al NO.) [¿Derivat de *mena* 'mener'? És estrany en veritat aquest sufix -IACU, però essent una arrel cèltica... Però és més probable que pel significat es relacioni amb la curiosa història semàntica del cat. *manyac* MANIACUS (veg. DECat.) amb el sentit de «barranc de perilloses avingudes, barranc traïdor» (com el riu *Manol* ve de MALEVOLUS). 42°30-31 x 4°29.

MARCALANI (FONT I BARRANC DE).- Cap als Torrossos (Taüll) i tirant cap als Carants. Del Barranc de Marcalani també se'n diu de Ribera-spòna.- [Potser basc BARKAL-ANDI 'clotada gran'. Basc *barkal-* es troba repetidament a la vall de Roncal i a Sule.] Entre la cabana de Sacases (a on sortim baixant del Comamarja) i Sant Quirc, hi ha: Marcalani, Es Feixancs i Lladrers (Sobirada 1969).- elz markalánis al NNO. del poble de Taüll, partida que baixa dels Torrossos (Sobirada). 42°31 x 4°34.

MARIOLO.- Gros estany a 2421 m. d'alt., i comarcada en el Circ de Cabdella a la rodalia de Morrano: entre el gran Estany Tort, el Cubieso i el Pic de Mariolo (2857 alt.) [Cf. la Serra de *Mariola* a Alcoi: de MERIDIES, diminutiu MERÏDIOLUS, MERÏDIOLA 'amoriador'.] 42°31 x 4°39.

ELS MARROS.- Barranc força pendent, afluent per la dreta del riu de Sant Martí, aigües amunt del dels Carants, entre aquest i el de Mulleres que baixa de l'estany del Pessó [així IGC 976 x 888]. Neix vers la cota 2682 prop d'un portell que ja dona al Montanyó de Llacs [íd.]; però < per la part baixa > deu tenir extensió àmplia: car consta que en els Marros s'ajunten la Cometa de Moró i el Barranc de la Font de Sant Martí a 2000 m. d'alt. i a un km. en línia recta aigües amunt de la desembocadura dels Marros. Són fondals estrets i bastants rostos, per on s'eleva el camí del Port de Rus, que per tant hi deu fer força marrades: d'on el nom.- Nom que es repeteix en altres comarques: *Barranc del Marro* a Siurana de Prades. 42°30 x 4°34.

MINYANA, (COMA).- Gran vall que s'ajunta amb la Montanyeta per la dreta d'aquesta i tan gran com ella; conflueixen a *lo Forco* 1820 alt., i Coma Minyana és la gran clotada que recull tot el vessant N. de l'Agut d'Erill (2520 alt.) fins a lo Mont (2630 alt.), que és el trifini Senet-Caldes-Barruera (cim quadrifini Montanyeta-Coma Minyana-Barruera-Senet). El nom de (CUMBA) MEDIANA correspon

perfectament a la situació, ja que és la principal separació entre els massissos de la Solana de Caldes i les muntanyes de l'Agut - Barruera - Barravés. L'evolució fonètica és natural: meyana > miyana > miñana. Cf. el poble de Manyanet a l'Alt Bòsia, de MEDIANETUM (cf. DCEC: arag. ant. ma(y)anedo, s.v. *medio*) i nom que es repeteix també a València, amb alguna variant, cap a la Calderona, prop de Portaceli i Morvedre, i en altres llocs. Els observadors, durant uns quants decennis, no han sentit altra cosa que kōma miñana i hi concorrien tota la gent del país (entre ells, els més autoritzats: Escuder, Borrell, Sobirada etc.). [No sé pas d'on han tret *Comamiana*, que Rosendo Vila posa en el mapa de l'Alpina, forma que pot ser autèntica si bé és inoïda; ¿potser trobada en alguna escriptura?] 42°32-33 x 4°29-30.

MITGES, (COMA DE).- La branca esquerra de les dues que formen la curta vall de Peixerani, el més alt dels afluents per l'esquerra del riu de Sant Nicolau; la branca dreta, Comarca dels Pescadors, ja és d'Espot, i la Coma de Mitges és a la partió: el nom, sigui perquè ha pertangut als dos municipis «a mitges», o perquè fa com si diguéssim de 'paret mitgera' o 'serra mitgera'. 42°33 x 4°38-39.

MONGES (ESTANY DE(L)S.- (mõņžes). 2410 alt. IGC 42°37 x 4°33. Immediat al peu del Coll de Crestada (Escuder 1953 i Delseny 1926). [Dels monjos', no 'de les monges'; vegeu el que dic s.v. *Cavallers*.]

LA MOLA, a Taüll, vora el riu de St. Martí, al peu de St. Quirc. Hi molien gra entre dues grans moles, mogudes per una sèquia, a l'aire lliure (1982).

LO MONIMEN(T).- *lo munimén* és un pletiu (no pas cap roquer ni roca) cap avall de Pedregana, que trobarem baixant de l'Agut quan decantàvem cap al Comunal i Terretes del Casolà. (Escuder 1953 i 1970; En Sobirada no ho coneix).- [Essent un pletiu, no s'entén gaire l'aplicació del nom comú 'monument erigit' ni la de 'monument = tomba de Nostre Senyor; tanmateix ¿hi ha potser al·lusió a un lloc comparable a un sepulcre?; car en català MUNIRE 'proveir' o 'fortificar' sempre ha estat impopular, però potser com el Muniyidor de Senet de MONERE 'avisar' per al qual veg. *Montanyeta*]. 42°32 x 4°30.

LA MONTANYETA.- Dit de la gran vall i de l'extensa partida que l'ocupa en major part, afluent per la dreta de la Ribera de Caldes, a uns 1.390 m. d'alt.. provinent del Muniyidor de Senet (2.620 alt., pas cap a Barravés), després de rebre per la dreta els dos grans afluents Coma-Minyana (vegeu-ho) i Clots de Bertillo (vegeu-ho).- [V. DECat., s.v. *Muntanya*]. 42°33 x 4°30.

MORÓ.- Les Cometes de *moró* i, més aigües avall, els Pletius de Moró: el més alt afluent per l'esquerra del riu de Sant Martí, que baixa de darrere de les Pales de Torllussà, i per dalt es comunica amb el barranc de Coll-berrós (21-VII-71).- (¿Hi ha també un Moró cap a Plana-Noquil o Durro, on el posa IGC?).- Sembla ser un nom de drets pastorals del poble de Moror, de la Conca de Tremp, cas comparable al d'Erdo (vegeu aquest). Borrell 1962 digué que està separat de Plana Pregona per Plana Noquil. 42°29 x 4°35.

MORRANO.- Gran vall, afluent per l'esquerra del riu de Sant Nicolau; desaigua a través de la Baurta d'Aigüestortes (entre Mussola i Dellui); [IGC] neix en el

portell de 2631 que comunica amb Cabdella, conca dels estanys Salado - Morera). Algun cop he vist escrit o he sentit a dir Murano o més aviat Murrano; l'Escuder (1953) digué quatre vegades *mořáno* (i jo vaig escriure quatre vegades més Morrano) però els dos primers cops *muřáno* i *mųřáno*; doncs, valor flac de les dades relatives a *mu-*, però és sempre amb *-rr-*, i tinc nota d'haver sentit *mořáno* amb o quasi sempre a tots.- [Diminutiu basc normal de *morro*, car davant el sufix diminutiu *-no* la *-o* és muda normalment en *-a*, com en basc *usano* diminutiu de *uso* 'colom'; Bera-Mend.: *murru* «montón, muro...» però més aviat és l'equivalent ibero-aquità del romànic *morro*. No manquen formacions semblants en la nostra toponímia, especialment *Els Bernyanos* a la dreta del barranc d'Arenys, el qual baixa dret al poble de Boí des del N. i és diminutiu de *Vèrnia* 'bosc de verns' (damunt les Fontanelles i el Prat del Rector). (Cf. encara Pedregana? Feixana, sargantana?)]. (Esmeneu l'error *Verni-no* per *Vèrnia-no*, s.v. EL(S) BERNYANO(S)). 42°32 x 4°36-37.

Desaigua a 1.755 alt.; a 2.160 es bifurca: la branca dreta baixa del Tuc de Mariolo (2.903 alt.) i frontereja amb la conca de Mariolo (Cabdella), amb tres estanys: el de dalt és gran, el de baix (2.450 alt.) és mitjà i és al costat de la Pala de Morrano (2.635 alt.) que cau damunt Aigüestortes, separant Morrano de Dellui. Aquesta Pala de Morrano, la més vistent, ha d'haver-li dat el nom; d'allí estant, cap al fons d'Aigüestortes, es veu la «Baixada de Morrano», esteses de pasturatge força pendents. La branca esquerra de la vall de Morrano només té un estany i és prolongació, en línia recta, del baix Morrano.

MORTA (RIBERA).- Vegeu Trémols Rois. Segurament no manca d'analogia amb Plana Ciega (veg.), Cabana Sorda (veg. la meua *Toponímia d'Andorra* en E.T.C.).- Però d'altra banda Font Podrida (t. de Boí), Aigols Podrits (cap a Núria). 42°32 x 4°30-31.

LA MOSQUEROLA.- Feixans de la M., per dalt dels Carants i Marros de Taüll. Cf. el Pago de la Mosquera, prop del poble de Boí (crec quasi sinònim de *La Part*): a la boga de Taüll hi ha les Bienes, que són l'aresta NO. del Pago de la Mosquera.- La Mosquera —els pendents en el vessant S. de la Serra Roca d'Espà— Plana Pregona, damunt el poble de Durro (IGC 42°31 x 4°31).

(LES) MUIADES.- Poc amunt de Taüll a l'oest.- És el barranc més fondo que es travessa anant pel camí que planeja a l'O. de Taüll i ve a passar cap a mig camí entre Boí i Taüll (Escuder 1962); és *muyádes*, no *muyádos* (id. id.) Les Muiades (IGC cota 1460, 42°31 x 4°32).

MULLERA-SPONA és paral·lel E. al Riu de Remediano (o Barranc del Solà) que travessa la carretera de Sant Climent a Santa Maria, i immediat a *Ribera-spona*.

LES MUSSOLES.- a) Pròpiament són valls: dues valls confluents, i a un km. més avall, després d'ajuntar-se, s'hi ajunta encara el Montanyó de Llacs; d'allí al N. pren nom de Vall de Llacs, grandióss afluent esquerre del riu de Sant Nicolau.

b) Més vistents són les gegantesques cresteres o grenxes dites correntment *Les Mussoles* o, més pròpiament, *Serra de les Mussoles*: sèrie de puigs colossals, de cantelluts perfils, que s'arrengleren per espai d'uns 2,5 km. en línia recta (cotes 2587, 2602, 2678, 2721, fins a 2810 que forma trifini Mussoles-Morrano-

Cabdella). Des d'aquest al massís doble del Pic del Pessó, encara hi ha almenys 2 km. en línia recta, que el separen doncs dels vessants de Taüll: la Serra de les Mussoles forma el límit entre Murrano i la vall oriental de les Mussoles; la vall occidental de les Mussoles toca amb Taüll, la vall oriental comunica amb la gran conca de l'estany de Reguera de Cabdella. 42°31 x 4°36-37.

[Etimològicament *mussol* o *òliba* hiitaria sentit sense connexió concebible, molt menys encara que si fos 'gamarús' o 'bisaroca'; que hi hagués voltors, bé, però res a veure entre un voltor i un mussol. I a abandonar del tot. Recorda el nom del poble de *Músser* en el Baridà o baixa Cerdanya. Ara bé, aquest és *Munciar* a l'acta de consagració de La Seu d'Urgell, que té aire basc, com el seu poble bessó Arànsér, el qual ve d'ARANTZ-ARI (probablement = Arantz-adi 'espinar'). Llavors *Múnciar* podria ser un basco-aquitano-ibèric MUN-TZI-AR i com sigui que el basc *muno* / *buno* / català bony (cast. moño, etc.), dóna bona base per al primer element d'aquest MUN-TZI-AR. A base de la idea de 'aturonament, massís de turons' tindrem *-tzi* element de formació abstracta (cf. gallorsa GALLUR-TZI-A). Llavors MUN-TZI-OL-A seria 'cabana (o empostissat) de l'aturonament'. Cf. així mateix *Mussers*, partida muntanyenca a Civís. [No pensem absolutament gens en MULSA 'molsa', i no convenceria MULSORIUM 'munyidor'.]

NERA, FONT DE LA.- Sota els espadats de l'Agut. Fener de la N., aigües amunt del Pont de Boí (separat pel barranc dels Hortos) i aigües avall del de Riupalanques. Les aigües del de la Nera es perden per avall sense arribar a baix. El fener de la Font de la Nera es veu rajar des de Boí. Com que hi ha una font, es deu tractar de *fontana* = fontanal, o sigui un naixement d'aigua dispers; deu venir de Fontana Nera amb t > d precatalana (a. arag. fuende etc.), dissimilada en *Fondala Nera*, entès *Font de la Nera*. (V. DECat, s.v. Font i Fontana). 42°32 x 4°30-31.

NOQUIL (PLANA).- plananukíl (de vegades nokíl).- L'espècie d'amplíssima collada entre els vessants de Taüll i els de Durro a l'E. de Plana Pregona entre aquesta i Puifalcons. A diferència de Plana Pregona, és un gran pletiu aplevat sense arbres i amb poquíssims arbustos.- [Probablement, de Plana-lo-Qüil < Cuil, CÛBILE 'pletiu', amb dissimilació -l- > -n-l i simplificació *-ukyi* > *uki*.] 42°30 x 4°31.

LA ORQUERA [la orkéra].- És una de les baürtes que hi ha a la vall de Sant Nicolau entorn de Llebreta; és el capdamunt de la restanca o desaigua de Llebreta, en el vessant esquerre del riu; crec (pel que torno a veure el 1978) que és la baürta més gran de les tres baürtes o 'buscarreres' que hi ha per allà.- [Es pot pensar: a) derivat de *orc* 'lloc salvatge, paorós', sentit que no convenç gaire en terra de bosquerols i de tanta bosquina pertot; b) puix que *urki* és basc, sign. 'bedoll', potser un derivat d'això, però la no palatalització de la -k- indicaria basquisme ben tardà i fóra poc convincent llavors un sufix purament romànic; d'altra banda *kja* sense palatalitzar fóra encara més difícil que *ki* > *que*; potser URKIDI-ARI o URKIDI-A > Orkerja (-di sufix col·lectiu). c) Un *HIRCUARIA 'lloc d'hercs' > erkwera > ork(w)era, bastant seductor si la derivació en -cŷ- és possible. Tot, però, molt incert; només que fa impressió que en demanar detalls sobre l'Orquera tots contesten: «és un bosc que hi ha molts bedolls». Això va dir

l'altre dia (5-VIII-78) el noi Manel Beneria en passar-hi davant amb el seu jeep. El 1972, des de Pletamala, l'Escuder descrivia la Raspada de la Orquera: «bedolls, freixes, salenques...» Doncs, tanmateix, la cosa més persuasiva és que sigui el col·lectiu ERKI-DI-A 'el bedollar' canviat en *urkĭria; amb *o* inexplicat, potser una contaminació com la d'*orc*] 42°32 x 4°34.

PALA: COLLADÓ DE LA; o COLLADON DEL CÒTO: així ho diuen a Taüll (veg. CÒRO). De COLLUM, amb -LL->-t.

LO PARDINAL.- Enumeració: Aigüestortes, Passada del Pardinal, lo Pardinal, lo Planell Gran, Ponts de Saüc, Baixada de Contraix... (Escuder 1972). El fet de ser «Passada» indica que és a mig aire de la muntanya. 42°33 x 4°35-36 (per a l'origen de *pardina*, V. l'article *paret* del DECat.)

LA PART.- Ampla partida a l'esquerra del riu de Sant Martí, damunt el poble de Boí, de la qual forma part La Biena. Denominació que es repeteix en altres pobles del Pallars Sobirà. [És a l'altra *part* del riu mirant des de Boí: ILLÀ PARTE 'd'aquella banda'] 42°31 x 4°31.

PEDREGANA.- No és gaire al S. i E. dels Pletius de la Estapiella i del Bony de Tuirigo; la canal de Santa Maria (que travessem el 1968 als 10 minuts de sortir de Caldes cap a Llubriquet) també afluent dret de la Noguera de Tor, és força més al N. Per tant, cap índex geogràfic que apuntali (VIRGO) PRAEDÍCANDA com a ètimon de Pedregana; i com que, realment, hi abunda la pedra, serà una variant formativa de Pedregar / -gal / -guer / -guera (potser amb terminació diminutiva bascoide a la manera de Morrano, Bernyano, sargantana). 42°32 x 4°30.

ELS PEDRENYS (les pedrèns).- Serrats sembrats de roques separades, entremig de l'Estadiello, lo Sobiradi i les Regades, situats aigües amunt de Taüll, a l'esquerra del riu de Sant Martí, a uns 2 km. al S. (i SSSE.) del poble. Coronats pel Tossal dels Pedrenys, cota 1806 IGC 181, 42°30 x 4°32.

PEGUERA, (BARRANC DE LA).- Afluent esquerre del riu de Sant Nicolau, a baix de tot d'aquesta ribera, provinent de la Planella del Còto; es travessa després del barranc de Puicalbo, entrant en aigües de Sant Nicolau. 42°32 x 4°32.

PEGUERO.- Partida a la dreta de la Noguera de Tor, aigües amunt del barranc dels Hortos i abans de Sarrado. 42°32 x 4°31.

PEIXERANI.- Es diu «anar a peşeráni» o, de vegades, «al barranc de P.». És el darrer afluent per l'esquerra del riu de Sant Nicolau, el més elevat; desemboca a Estany-Llong, format per la confluència de la gran Coma de Mitges (a l'esquerra) amb la comarca dels Pescadors (a la dreta), que baixa de l'Estany Nere i del Pic de Subenuix; no té més que uns 800 m. en línia recta de llargària, mentre que les dues branques tenen quilòmetres; la dels Pescadors es diu així perquè per allà baixaven de Cabdella amb peix els que anaven a vendre'l a Luixon. Encara que és ben suggestiva la paronomàsia Peixerani - Pescadors, estic ben insegur que sigui etimològicament guiadora. ¿Què seria *-erani*? Recorda Marcalani (Taüll), però aquest també és ben obscur; recorda Travessani, però aquest es podria

entendre com TRANSVERSANEUS, i això no ens explica la funció de *-erani*. Potser basc -ANDI 'gran'. ¿Peixera gran? ¿Híbrid basco-català? Tanmateix potser sí, car hem de comptar amb llargs períodes de fort híbridisme. També ho és quan els dos components són romànics però la composició és basca: barranc de Riberspona és el mateix de Marcalani (barranc i font de Marcalani per sota dels Torrossos); Ribera-usclada (> Ribalosclada, Ribolascla) són 'espona de la ribera' 'socarrada de la ribera'; llavors peixera -ANDI 'peixera o presa gran'; i Marcalani podria ser BARKAL-ANDI 'conca gran'. 42°34 x 4°38-39.

PESSANITA (ROCA DE).- IGC 42°30 x 4°30; a uns 1330-1350 alt., sota el camí de Boí a Durro, altíssima rocassa partida de dalt a baix per un carant on brolla saltant un grandióss devesal d'aigua: < amb metàtesi, Pena-sita PĪNNA SĚCTA 'penya tallada', nom paral·lel a del poble de *Castrossit* a l'alt Isavena (CASTRUM SĚCTUM), a la manera de *Castelltallat*, *Rocatallada* etc.

LO PESSÓ.- IGC 42°30 x 4°35-36. Pic del Pessó, 2.894 alt., damunt l'Estany del Pessó (2.425 alt. a la vall de Cabdella) i formant el trifini amb la ribera O. de les Mussoles, al N. del Port de Rus.- [És sabut que *pessó* 'munt cònic d'herba dallada' s'aplica a cims de forma cònica com aquest i com els del circ dels Pessons a Andorra.]

A mitja hora aigües avall de la Font de Sant Martí se li ajunta el barranc del Pessó, que baixa de l'Estany (en marge a l'IGC vaig posar-li «Barranc de Mulletes», que devia oír).

PIMORENES.- En els pendents del Faro d'Erill, més amunt d'aquest i entre ell i Coll-espligo. 42°31 x 4°29.

[Nom paral·lel al del *Port de P(u)imorens* de la vall de Querol. La reducció fonètica de *puimo-* a *pimo-* no és pas menys fàcil que un canvi de *pimo-* en *puimo-* per etimologia popular. Tampoc no hi ha raons lingüístiques fermes per rebutjar, ni encara menys per admetre, que *-morens* sigui variant de l'alpí *-morraine*; la situació del nostre *Pimorenes* en país de bosc i poca roca li fóra poc favorable, per més que afavoreixen la idea la situació de P(u)imorens i la del *Morens* d'Ull-de Ter, però no és gens inversemblant que tots tres vinguin de MURÍCINOS, 'merlets' (d'on també *Mura* al Bages) i el cast. ant. *murezno*, amb l'avantatge de ser aquest un mot testificat a la Pen. Ibèrica.

PIXOLÍ [pišulí], Roc del.- Gros roquisser, a l'esquerra del barranc de Furniello (Taüll, 1982): al peu hi raja una mica d'aigua.

PLANAMISSELS.- pļanamisşels; també es diu en singular. Partida del començament del Pago de Durro, allà on el camí que planeja fins a la Font de Cretera arrenca del de Boí a Durro.- [És fàcil que Planamissel surti d'un *Plana'l Misser* (pron. misşer) 'plana de l'advocat' o 'plana del notari', amb metàtesi de *l* i *r*, i eliminant-se després aquesta líquida, en part per dissimilació, en part per una mera pronúncia descurada.] 42°30 x 4°30-31.

PLANAMOLÍN.- La Canal de Pļanamolín s'ajunta amb la Canal Carnissera, en un replà, en els pendents SE. de l'Agut, replà on hi ha els «Trossos de Pļanamolín». És més al N. de la Ribampiedro, entre aquesta i el grup de llocs que duen

els noms del Pas de la Graera, Pas del Ratero i Feixans Volandrins, per dessota del Tossal de la Centella.- [En els Trossos de Planamolin degué haver-hi diversos molinets o bé molines = serradores. Difícilment s'explica el nom si no és com a genitiu plural en -ŌN: PLANA MOLINŌN 'plana dels molins o de les molines'.] 42°32 x 4°30.

PLANAVIDAL.- (Escuder 1970). *La plána de bidál*, cit. junt amb els Prats de Rosselló (és sota la Pena de l'Alba) i la Font del Comunal, sembla que és cap a Llubriquetó (Escuder 1968).- [Si s'establís la premissa que la forma *Planavidal* fos arrelada de vell, pensariem que sigui evolució fonètica de *Pratnabinal* (> *Pratnabiral*, serra entre Gósol i Coma-i-Pedra), aran. *Nabiaus*, alvernès *Na(s)binals*, NAPINA + ALE; però és una premissa tan poc establerta com que vingui de Plana + el nom propi *Vidal*.] 42°33 x 4°30.

LES PLANGENIES.- En Bardají de Taüll també les anomena com a tros molt bo: *les plaŋčénies* (1978). Són de Taüll però pendents avall del poble tirant cap a Boí, i ja no gaire lluny de la ratlla, cap al barranc de les Colomines i els Baiertis, (1977). Eren de ca de Borrell: trossos molt bons, dels quals recordo que en M. de Borrell parlava molt el 1953 i 1962; algun cop també *la plaŋčénia*. Bardají diu que és una partideta poc extensa però del millor del terme, i que el nom és molt antic. No aconseguixo que diguin si se sap de quina casa eren en temps antic; a pregunta directa diuen que ignoren si havia tingut res a veure amb la parròquia —es comprèn que encara que ho sabessin, els interessaria no reconèixer-ho. [Cal sospitar relació amb *plejà* = nom propi *Pleyan* *PLEBIANUS, variant de PLEBANUS 'el senyor rector' (de PLEBS 'parròquia'). A l'alta Vall Ferrera hi ha una gran partida *Plaià* que deu ser el mateix. El pas fonètic de **plejania* a **plenjania* (propagació de nasal) > *plangenia* (metàtesi) és natural i quasi necessari.] 42°31 x 4°31-32.

EL PLANO.- El gran replà de pasturatges des de Sant Quirc de Taüll fins al barranc de Furniello. 42°30 x 4°32-33.

PLETA-MALA.- Extensió considerable de canals i serrats a la dreta de la vall de Sant Nicolau enfront de les Corticelles; l'Escuder (20-VII-71) anomena «Racó de Contraix» una valleta que baixa de l'estanyol marcat en IGC, que desaigua un poc més al NE. que Pleta Mala. 42°33-34 x 4°35.

PORTELLA BLANCA i PORTELLA NEGRA.- Successivament en el camí de Casesnoves al Colladó de la Pala o Colladon del Kóto (1983) (d'on, després, a Taüll), aquella a 2030, aquesta a 2.000 m. d'alt.; aquesta és a la carena del gran serrat que baixa de la Serra de Llats a la Font de l'Espulgo; l'altra a mig camí de Casesnoves a la Portella Blanca; separades per la Canal del Pago. (Escuder 1972). 42°32 x 4°32.

PREGONA (PLANA).- El vèrtex de 2.083 alt. dret al S. de Boí, entre aquest i Durro («Moró» a l'IGC, nom d'un lloc diferent), a l'O. i més alt que Plana Noquil. 42°31 x 4°30.

PUIAGUDO (puyaúdo).- 4°29 x 42°31, 1860 alt.: punteta prominent en el Pinar d'Erill, en el serrat que separa els vessants del riu de Barruera de la vall de

Basco-Erill, a cosa de 1,5 km. en línia recta al SO. d'Erill i a cosa de 1,2 km. al N. de Barruera [Etimologia evident, amb el mateix esvaniment de la -g- que en el nom de l'Agut d'Erill.] 42°31 x 4°29.

PUIALOSMESTRES.- puyalozmēstres (alguns diuen puyanlezmēstres: són més pocs i sembla forma alterada [tanmateix cf. la -m- mal explicada de Ribampiedro]). Turonet avançat a la solana de Boí, a uns 1.325-30 alt., o sigui uns 50 o 60 m. més alt que la plaça del Treio de Boí; cau immediatament i molt rost damunt la carretera de Taüll (a l'esquerra de la carretera pujant); tocant al Barranc de les Colomines, entre aquest i el dels Arenys. És el més altet de tota la rodalia immediata de Boí. 42°31 x 4°31.

[Ha d'estar per *Puiolos-Mestres*, advertint que *mestres* no pot ser nom propi (no hi ha tal nom de casa ni tal cognom a Boí ni a Taüll). Essent realment un pujol molt destacat i dominant, *-mestres* deu tenir força apel·lativa. Encara que no és pas inconcebible que sigui *MAGISTER* en el sentit de personatge dominant o docent, és ben difícil de comprendre tal aplicació a un nom de lloc. Crec que hem de pensar en un mot —un adjectiu— pre-romà, de la família del grec μέγασ, μέγਾਲος, gòtic *mikils* 'gran', grec μέγιστος 'el més gran', irànic *mahista* etc.; cf. el meu postulat *MAGLORIKA* > Mallorca. Postularíem un comparatiu *MAGES-TEROS*. La hibridació gr. ll. *PODIOLUS* + *MAGES-TEROS* es podrà qualificar de xocant però en tot cas el significat és adequadíssim al lloc: 'el pujol més grandet'. I s'han anat trobant tants híbrids preromans en aquestes valls! Cf. el genitiu plural en -ŌN: un altre cas de fort hibridisme, i per cert no és pas impossible que ací també hi hagués genitiu plural, però no hi guanyaríem gran cosa].

PUIALOSSEC (SERRAT DE).- Puyalosék; pujant de la Restanca de Llebreta cap a Casesnoves, després de passar el difícil pas del barranquet de la Tuca. [< Puiolo Sec.]. (Escuder en diversos anys; Sobirada: *puyolšek* 1969). 42°32 x 4°33-34.

PUICALBO (CANALS DE).- Cauen cap a damunt de l'Espugno, a l'entrada de la vall de Sant Nicolau, a l'esquerra d'aquesta. 42°32 x 4°31-32.

PUICASTRO.- IGC 42°32 x 4°31-32. Cota 1.570 alt. en l'aresta Caldes - Sant Nicolau; l'escriptura de 1927 fa arrencar d'allà la partió amb Boí: «Bohí: Puicastro, Comabesurts, Campo...»

[Fa escrípol la -o si és *PODIUM CASTRI* ¿Potser *PODII CASTRUM*? ¿O bé hibridació pre-romana *PODIUM CASTRON* 'puig dels castellets'? ¿O bé ordre sintàctic pre-romà, tot i que els dos components són romànics? Cf. Mullerspona, etc.] feixans de puikástro (Escuder 1953); i poc més ençà Canal de Puicastro id., afluent esquerre del riu de Caldes.

PUIFALCONS.- O bé Puifalcon (crec recordar que Borrell, el 1953, també deia -kón- Tossal no molt alt, a la carena entre Durro i Ginebrell. 4°32 x 42°29: cota 2049; seria entre la Llobarsana i la Font de la Tosca.

Puifalkóns sembla que només ho tinc de l'excursió de V-1970, on crec que m'ho va dir un pastor trobat allà (també Sobirada 1971). [*PODIUM FALCONIS* 'puig del falcó' és la forma més natural i la més explicable sintàcticament; sens dubte fonèticament en *-falcon* la conservació de la -N no faria dificultat, però

s'explica millor que *-con* s'extragués secundàriament de *-cons*, que donava la impressió d'un plural quan de Puifalcons només n'hi ha un.]

PUIGALÍ (CANAL DE); CORRAL DE P.- (Escuder 1953), a l'esquerra de Sant Nicolau, força més avall de la Borda de Pei, immediatament a l'E. de la Canal del Campo. 42°32 x 4°32.

QUÈSTIÓ (COMETA DE).- Sempre he sentit *de kistyó*, però ara (1978) ho sento amb article: *de la kistyó*. D'en Sobirada (1969) sento, sense article, *de kistyó*.- És la que baixa del cim del Bony Blanc cap al NE. Les aigües deuen anar a parar cap a la confluència Llacs - Sant Nicolau, però la Cometa és la zona de dalt, menys rosta i més pastoral. Sembla que hi havia hagut algun litigi pastoral que li donà aquest nom, comparable al del Puig de la *Contesa*, i anàlegs. 42°32 x 4°35.

RATERA.- La fonda vall en el vessant E. del Portarró d'Espot, pertanyent (en part o en condomini) a Espot i a Àneu o Aran, separada d'aquesta pel gran Pic de R. de 2.818 m. d'alt. Segons IGC 980 x 898, la major part és d'Espot però la zona dels seus estanys més alts, cosa d'un km², és de la «Comunitat dels Quatre pobles»: no sé si aquests són només quatre de la vall d'Àneu o si també hi participen alguns d'Aran o de Boí. De tota manera, Ratera (que no s'ha dit mai «de la Ratera» com posa IGC) és *a darrere*, o sigui al S., de la carena pirinenca, per als del vessant N., i en particular, això és una denominació que s'imposa en la meitat que pertanyent als pobles del nord. Doncs, VALLIS DE-RETRARIA, derivat de DERETRO > darrere, gascó *darrè*, cf. Ratero. 42°35-36 x 4°39.

RATERO (PAS DEL).- En els escarpats E. de l'Agut. És per dessota del Pas de la Graera, en uns cingles entre el Fener de la Nera i les Canals Carnisseres. Sigui per damunt d'aqueixos cingles o darrere d'aquests, mirant-ho de baix, tot és *darrere* dels cingles: doncs, PASSUS DE-RETRARIUS > *Pas de Ratero*, i després es perdé, per dissimilació, la -r- intermèdia. 42°32 x 4°30.

LO REBONCO (rēbōŋko).- Afluent per la dreta de la Noguera de Caldes; és el que desaigua en el Pont de Boí baixant de Planamolín. Barrancot abrupte.- [Sembla quelcom de pre-romà. Com que tenim representants del pre-romà BURRO/BURRONE 'barrancada abrupta' (> it. *borrone*) ¿potser això seria *BUR-RUNCULU, diminutiu d'aquell, amb metàtesi?] Però ara sé que hi ha un indret diferent, de nom semblant, *Ribonc* (ribón): grossa estesa de prats, pertanyent a dues cases de Boí E., i riu amunt, entre la Mola i la Gorga de la Biena. I com que tots dos llocs són en marges de riu força abruptes, potser RIVI UNCUM 'corba de riu' 1982. 42°32 x 4°31.

LES REGADES.- T. de Taüll. Vessant i partida davall del tossal dels Pedrenys tirant cap a Plana Pregona.- [¿De *rega* 'solc' o de REKO- 'rec'?] 42°30 x 4°32.

REGUERA, ESTANY DE.- Un dels importants de Cabdella. IGC 42°30 x 4°37: és el centre de la vall extrema NO. del gran circ (IGC no li posa nom i anomena Estany Ribanegra el més alt, que hi desaigua des del nord); com que no recordo haver sentit Ribanegra (almenys a la gent de Boí), potser els boïnesos confonen tots dos sota el nom de Reguera. Realment vaig anotar: «estanys de Reguera, car

és tota una ribera».- [Cf. ibero-romànic o sorotàptic REKO-> cat. *rec.*, pg. *rego*].
42º30 x 4º37.

REI (PLANA DEL).- Cap al capdamunt del bosc de Durro, que també es diu de Plana-de-Rei. 42º29 x 4º29.

REI (PLAÇA DEL).- Diferent de Plana del Rei; aquesta és aigües avall de Llebreta. 42º32 x 4º33.

REMEDIANO.- (remedjano). És el barranc que baixa entre la Guinsa de Taüll i el Barri. El camí de Casesnoves parteix del *Cóm de Remediano*.- [*Rimediano > RIVUS MEDIANUS; conservació perfecta (popular o notarial) de la D_l.] 42º31 x 4º32.

REMENEGUERES; BARRANC DE R.- És el segon afluent per la dreta de la Noguera de Caldes, aigües amunt de la Sallent i del Balneari; el primer és l'Estapiella (la Estapiella), menys importants tots dos que el barranc de Coma-lo-forno (que és el tercer) i més aviat anomenat en la part alta; ve de cap a l'Estany de la Llosa i deu pendre nom d'un pletiu que hi ha per dalt. Les remenegueres són una herba grossa i grassa, de fulla gran i arrodonida, pròpia de pletius; crec que és el llatí *rumex*, *-icis*, però no en el sentit de romeguera (o esbarzer baix) sinó quelcom de semblant al *Rumex acetosa*. En aranès hi ha formes com (ar)*reminguèra* / *rominguera* i el col·lectiu *Romingau*; que no costarien d'explicar fonèticament a base de propagació de nasal. Però la forma catalana és molt més entrebancadora. ¿Potser RUMICAN-ARIA > rom-/remeganera < remeneguera? Pogué jugar-hi la influència de la terminació freqüent *-guera* (masteguera, pedreguer, *-guer(a)*, verdeguer(a), claveguera). O més aviat algun compromís de quasi-sinònims, un d'ells RUMEX, *-ICIS*, *-ICARIA*; per a l'altre pensàrem en algun derivat de RAMUS (*ramin-aria* etc.) o potser de RHAMNUS, arbust com l'arç.

*R(H)AMNICARIA format amb una terminació com la de RUMICARIA, morfològicament és atractiu, però botànicament força menys. ¿Més aviat encreuament de parònims RHAMNICARIA X RUMICARIA? - En definitiva RUMICON-ARIA amb dissimilació és el més probable, com detallo en el DECAt, s.v. *romeguera*. 42º34 x 4º31-32.

REMORDÍ.- Planell vora la carretera de Caldes a Cavallers; el barranc de Coma-lo-forno queda entre Remordí i lo Cantó; com que aquest és prop del Balneari, això confirma la indicació. IGC 42º34-35 x 4º32. que el marca com a barranquet que desaigua per la dreta immediatament sota la presa de Cavallers. Recordo que és un paratge de poca aigua i un poc estancada: RIVUS MORTĪCĪNUS (cf. castellà *mortecino*, català antic *morteí*, *-ina*) > *Remortzín > Remordóí > Remordí.

RIBABIOLA (fonts i barranc de).- T. de Taüll; nom que no usa i no sembla conèixer l'Escuder. El deuen usar només els de Taüll. Afluent per la dreta del riu de Ginebrell; baixa dret O., de dalt a baix, del mig de les Pales de Torllessà. S'hi veu brollar l'aigua de molt amunt, d'una sèrie de fontetes que van engruixint-lo, però fins a baix és un barranquet molt estret, poc fondo i molt pendent. [És doncs realment una *riba rèbea* i petita: **ribarabiola*, amb haplologia (dir «síncope

seguida de dissimilació eliminatòria de la segona -r-» seria quasi el mateix.)] Acabats els grans pendents, l'aigua de Ribabiola tomba a la dreta i tira un tros al N., pels Prats de Torllussà; després d'uns cent metres, torna a tombar a l'O. i va a desaiugar en el riu de Ginebrell (1971).- fõnz de ribabiõla, en deia el Vell de Ca de Call, de Taüll (1969). 42°29 x 4°33. Per a *rèbea* 'rosta, escarpada', veg. DECAT. a ràpid.

RIBALLONS (BOSC DE).- Al SE. de Sant Quirc i dret S. de Durro, a l'esquerra del barranc que baixa del Corronco, 42°29 x 4°30, no molt més alt que el poble de Durro, a una d'èstància de dos o tres Km. i bastant pròxim a la Ribera del Corronco. [Potse un dels casos de genitiu plural indoeuropeu SALTUS RIPARIÕN, 'bosc de les riberes', amb la segona -R- dissimilada.]

RIBALOSCLADA.- Partida muntanyenca de Taüll. Sobirada (1973) pronuncia ribolaskláda; la seva dona ribaloskláda (també 1973). És una ribereta cap a la Font de Sant Martí.- És un afluent de les Cometes de Moró o sigui en el vessant N. de les Pales de Torllussà, provinent del Serrat del Sello.- [< Ribera-usclada 'ribereta socarrada' ÛSTULATA > *Ribeloskláda; cf. Montesclado, poblet damunt Tírvia < Monte-usclado. Com que deu ser almenys a 2.200 m. d'alt. (potser fins 2.400?), i ens consta que és una ribereta i no pas un bosc, no hem de pensar en Rovira-: hi ha bosc per allà però és pinar, no pas roure ni menys tota una roureda —gran o petita]. 42°29 x 4°35.

LA RIBAMPIEDRO.- la ribampýdro (Escuder).- La gran «esvomegada» o ensulsiada damunt Erill al NNO. del poble; visible des de pertot, poc al NNE. de Basco i a l'altura d'aquestes bordes. Els aires són d'un topònim format amb el nom propi PETRUS però no dubtem que això és enganyós: l'objecció de no presentar diftong aquest nom en les llengües hispàniques ni pirinenques és poc important però un fenomen geològic sens dubte mil·lenari, un esvoranc tan immens i conspicu, un lloc infèrtil i inexplorable, no hauria estat anomenat amb un nom de persona, i en canvi salta a la vista la innombrable quantitat de pedres que s'hi veuen suspeses a mig aire, la caiguda progressiva de les quals, al llarg de dotzenes de segles, deu haver estat causa de l'esvomegada. És segur, dons, que ací hi ha una combinació de RIPA 'ensulsiada' i PETRA 'pedra'. Però hi ha la dificultat morfològica: *-piedro* podria ser un adjectiu, sigui PĚTRĚUM sigui PĚTRĪNUM (aquest amb pèrdua basconitzant de la -N-), però tots dos estan en desacord amb el gènere femení de RIPA; un derivat masculí d'aquest topònim no va bé: ni *riber* ni *ribas(t)* ni *ribal* no explicarien la *n* de *Ribam-* (un RIP-AMEN o -ANU foren formacions inoïdes). ¿Seria potser un compost basconitzant amb *-n-* unitiva? Cf. Saneja < *Etxe-n-egi-a* i potser *Subenuix* < bc. *zubi-n-oi* (bc. *zubi* 'pont', recordem Suert, Sort), suposant que la vall de Subenuix vagi prendre nom del pontarró pel qual la travessa el camí de Sant Maurici al Portarró d'Espot. Però potser encara és menys audaç recórrer a la teoria dels genitius plurals indoeuropeus introduïts en compostos romànics, tal com en Estanyofinestro STALLO-FAENES-TRÕN; tindríem doncs que RIPA PĚTRÕN 'esllavissada de les pedres' hauria donat amb propagació nasal RIBAMPETRÕ(N) > *Ribampiedro*. Postular l'existència d'un germà sorotàptic del grec πῆτρα ja sembla massa arbitrari.

LES RIBANERES (-*ères*), a Taüll, esquerra del riu de St. Martí, cap a sota de les Cuirilles (1982): en efecte, són terres inclinades, de color negros.

LA RIBERA < DE SANT MARTÍ >.- A la vora dreta del riu de Sant Martí; s'hi han trobat els fonaments de trenta edificis, avui derruïts; devia ser un llogaret de quan la vall de Taüll i la Guinsa eren molt més poblades. 42°30 x 4°33.

RIBERASPONA (BARRANC DE MARCALANI O DE) (vegeu Marcalani).- A uns dos Km. ESE. aigües amunt de Taüll. [Un dels casos nombrosos d'ordre de compostos a la indoeuropea: subordinat + subordinant 'espona de la ribera']; veg. *Mullera-spona*. 42°30-31 x 4°32.

RIBOLASSELLA.- «És un prat sol en el Plano de Sant Quirc» (Escuder 1971. Íd. id. pastor de Sant Quirc, 1978, espontàniament).- [riba (de) l'ocella? LAUSA. -ALIA, amb -s- sorda basca?. Més aviat, de *rovira cella* 'roureda del cingle' (< CINGULA) amb -l- per dissimilació i metàtesi de les vocals. De fet és en direcció al Serrat del *Sello* < CINGULUM 42°30 x 4°32.

RIBONC, veg. *Rebonco*.

RIBOSSÉQUES, dalt de Taüll més ençà del Sobiradi, 1982 [potser més aviat de *rovires seques* que de *ribes seques*, amb haplogogia i aquella metàtesi].

RIUMALO.- Afluent per la dreta de la Noguera de Caldes, desaigua a mig camí del cap de la Tolla de Cavallers a les Llastres de la Morta, provinent de Malavesina.- *řujmálo* és la pron. popular (Escuder 1953 etc.); cal evitar la deturpació *Riomalo* dels mapes i guies. 42°36 x 4°32.

RIUPALANQUES.- Partida de prats i terres a la dreta de la Noguera de Tor, a la qual baixa el fener de Riupalanques, aigües avall de Pedregana i aigües amunt d'Erill, del qual el separen la Ribampiedro i Comallímpia; aquest fener és un barranquet que salta en una llarga cascadeta visible des de Boí; de Pedregana el separa encara el Fener de la Nera. 42°32 x 4°31.

LES RÒIES (de Cardet).- IGC 42°26 x 42°30, cotes 2192, 2175, 2290 fins als Pics Forcats (c. 2450 vèrtex «Furcat»), amb el centre en una cota de c. 2370. Grans carenes de color rogenc.

RUS (PORT DE).- 2630 alt. segons l'IGC 4°36 x 42°29. Damunt la font de Sant Martí, unint la vall de Taüll amb el barranc de Riquerna que duu de dret al poble de Cabdella. Era la via d'accés directa i més antiga des de la vall del Flamicell i la Catalunya central a la vall de Boí. Essent així, l'altitud que li atribueix el mapa és enorme: ¿no exagerarà l'IGC?.- [Repeteix el nom del Pla de Rus damunt Castellar de n'Hug i La Pobla de Lillet, i potser el d'Orús, poble de la Baga de Cerdanya modernament pronunciat *Grus*.]

SABOLLEDO (BONY I CLOT DE).- Serrat avançat i rocós en el vèrtex NO. de la Montanyeta (deu ser la c. 2575, que forma trifini Senet - Montanyeta - Conca dels dos Estany-Roi); al peu hi ha el Clot de Sabolledo, que potser és un afluent esquerre de la Montanyeta, molt acongostat segons IGC, i que desaigua a la Montanyeta enfront dels Clots de Bertillo; però després sembla que l'Escuder identifica amb la branca originària de la Montanyeta un poc més ample, o sigui de la

confluència de la Montanyeta amb Bertillo per amunt: entenguem-ho així. [En tot cas, relació evident amb la gran vall aranesa de *Saboredo*, d'uns cinc km. en línia recta de llargària, amb quatre grans estanys, vall originària de la Garona (de Ruda) des de 2050 a 2340 d'alt., que desaigua a Tredòs. -LL- dóna - $\frac{1}{2}$ - catalana i -r- gascona-aranesa. Ha de ser doncs un col·lectiu en -ULL-ETUM. Com que en aranès la -B- o -V- entre vocals hauria donat -w-, ens veiem conduïts cegament a -PULLETUM i, essent col·lectiu de planta, ha de ser CEPULLETUM, en què CEPULLA és l'ètimon del cast. *cebolla* it. *cipolla*, fr. *civoule*, cat. dial. *cibolla*, però no pas amb el significat de 'ceba' d'aquells sinó d'un bulb silvestre i menys important. Serà una espècie de cebes silvestres que es fa pels prats i que segons l'Escuder se'n diu *áles*; diu que no pugem gaire amunt a la muntanya i que el Clot de Sabolledo és molt alt i àrid, però ja se sap que basta un petit redol d'una planta per donar nom a un lloc (cf. font del Teix, Teixeta, etc.) si és característica. És realment una etimologia forçosa, inevitable.] 42°33 x 4°28-29.

SABOREDO.- Gran vall aranesa. Vegeu Sabolledo a la Vall de Boí. 42°37-38 x 4°38-39.

SACASES, nom de casa i família de Taüll 1982.

LA SALLENT.- Potser la cascada més alta dels Pirineus, damunt el Balneari de Caldes; grandios afluents per la dreta de la Noguera de Caldes, que hi desaigua deu minuts més avall del Balneari. És tot un riu copiosíssim que baixa en un salt ingent, tot d'un cop, des de Llubriqueto (Pla de la Cabana) fins al fons: 550 m. de desnivell, abocant tota l'aigua dels Estanys-Gémèna, Conca dels Besiberris i dels dos Estany Roi. [AQUAM SALIENTEM 'L'A(igua) Saltant; els bàrbars rics-de-nou, i els explotadors del Balneari, oculten aquest nom, venerable per mil·lenari, i tan significatiu, usat per tota la gent del país, i imposen la imitació estrangera 'Cua de Cavall'.] 42°33 x 4°31.

LES SALVATES, a Taüll, (1982-83), cap a les Cuirilles i les Mulleres; encara que hi ragi «la font del salvátes», no és nom de persona sinó la forma d'article boinesa *dels < de les* [de *selves* amb l'antic sufix -ATTUS diminutiu?] No lluny d'allà, més enllà dels Cruixals, hi ha *Les Sèlves*, 1982.

SANT ESPERIT. Salt de *santesprít*, per on el riu de Sant Nicolau baixa d'Aigüestortes a Llebre. 42°33 x 4°35.

SANT MARTÍ (FONT DE).- A menys de 2 km. en línia recta aigües avall del Port de Rus, 4°35 x 42°29, on neix el riu de Sant Martí.

SANT MARTÍ (RIU DE).- És el gran afluents per l'esquerra de la Noguera de Tor, que baixa pel peu de Taüll a travessar el poble de Boí.

SANT QUIRC DE DURRO.- 1.527 m. d'alt., enfront de Durro, a l'altra banda del riu del Corronco. 42°29 x 4°30. Esplèndid panorama, com també des de:

SANT QUIRC DE TAÜLL.- 1.600 m. d'alt., a un km. en línia recta al SE. de Taüll; al mig del «Plano». 42°30 x 4°32.

SARAÍS.- Poblet quasi desaparegut, a 1.337 alt., a la gran vall contigua al S. de la de Durro i a uns 4 km. al SO. d'aquest poble. [Basc ÇARA-GIS o ÇARAITZU: si

és allò, forma sèrie amb *Estais*, *Arcalis* etc.; si és això, fóra idèntic al nom basc de la gran vall navarresa dita en castellà *Salazar*. En tot cas, els dos elements són bascos, el primer segurament igual al de la vila de *Sara* o *Zara* a Labort tocant a Guipúscoa.] 42°28 x 4°28.

SARDO (COVA DEL).- En el gran ressalt de Sant Esperit, damunt la Búiga de Calero, pujant per la carretera d'Aigüestortes, es passa per «la Mà del Bisbe» (recolzada d'on arrenca el corriol que remunta Sarradé); la Cova del Sardo és un poc més enllà, a 25 m. damunt la carretera, enmig de tarters.- [Inversemblant ací l'ètnic de Sardenya; tampoc no és de creure que es tracti d'una variant del cast. *zarzo*, vegeu DCEC; tanmateix la presència de l'article fa suposar un apel·latiu. Importants detalls fonètics comuns amb el cat. *isard* i amb l'arag. *sarrio*; que un isard vigilés sovint des de la boca d'una cova és natural. Essent terreny extremament rocós, una alternativa possible seria una variant del mot substràtic lleidatà *sarda* ~ *sardera* ~ *sas* ~ *seix*, 'serrat pelat (en part rocós) *SÁSSITA, cf. el meu article *sas* del DECat. Això inspira més dubte. Una altra alternativa, potser, seria SÁRRITO/-DO (o SÁRRETO/-DO) en relació amb el veí Sarradé. Més convincent és identificar-ho simplement amb el castellà *sarro* 'tosca, farda' puix que és la sortida de *Sarradé* SARRA-TÖI però ací amb -RR- pre-romà evolucionant com en *mardà*, *izquierdo*, *cerdo*, etc. 42°33 x 4°35.

SARRADÉ.- Gran vall afluent per la dreta de la riera de Sant Nicolau, que hi va a parar al capdamunt de Llebreta: presenta un desnivell enorme (la tinc recorreguda des de 1935) i és molt solitària i carregada de tarters: des de 2.770 m. d'alt., on comunica per un portell altíssim amb Culieto, baixa a 1.160 m. en menys de 4 km. ben rectilinis; al mig, a 2.110 alt., hi ha l'estany de Sarradé, i a 2.470 és «Sarradé d'Amunt» amb un estany més petit al peu de la ingent Pala Alta de Sarradé, de 3.001 alt. Com que és a la solana de la vall i en país massa rocós, no hi ha gaire bosc. 42°33-34 x 4°35.

[Etimològicament no li convé *serrat*, puix que no és una serra sinó una vall amb estanys; ni *serra* ni *serrar*, car en un país tan agreste, nu i solitari no hi haurà hagut cap molina ni serradora ni la més modesta serra de serrar troncs. En canvi un basc SARRA-TOI, amb el sufix abundancial -TOI, li escau molt bé, car *zarra* o *sarra* significa 'escòria' en general, també 'cagaferro d'un forn', 'rovell', i notem especialment «arranque en el arrastre de bloques de tierra» i «arena gruesa en el río» (com que és un mot sobretot biscaí, ignorem si tenia primitivament *z-* o *s-*); sembla que el bascoide o iberoide SARNA (> *sarna* 'ronya', aran. *sarna* 'serradures', rossellonès *sarnill* id.) tenia aquest origen; duplicat: *Serradui* a l'Isàvena. La dificultat única és ÖI > é i no em sembla massa forta. Molt prop d'ací, a l'alta vall de Castanesa-Les Paüls coexisteixen *Arданui* i *Ardoné*; i també *Escarré* i d'altres pobles veïns presenten ÖI > é, com també el sufix -TÖRIUS > *der* (< -*doir*). L'escrúpol que ens deixa el fet que *Serradui* és tan a prop i *Dellui* és allí mateix, tot reconeixent-lo, a penes sorolla la nostra convicció. Els dos o tres *Sarrado* de la vall de Boí tenen sens dubte el mateix radical i geogràficament i geològicament presenten ni més ni menys el mateix significat.]

ELS SARRADIELLS.- Al S. de Taüll, a l'esquerra del riu de Sant Martí, més enllà dels Pedrenys, a la dreta del barranc de la Llobarçana, a uns 1.900 m. d'alt.,

4º32 x 4º29.- [Com que *-iello* és general en la toponímia boïnesa amb la *-o* conservada (*Furniello, Copiello*, com també *Bertillo, Estallo, Pago* etc.), es comprèn que ací regnava la norma de l'aragonès oriental on hi ha apòcope de *-o* quasi només en els plurals. Si aquest nom ve de *serrat* 'contrafort de muntanya' o del tipus basc de *Sarradé* i *Sarrado*, no és pas clar, car això ja no és un paratge de grans detritus i escòries com aquests; potser, tanmateix, ací, 'serrat'.] 4º29 x 4º31.

SARRADO.- Origen paral·lel al de *Sarradé*, però ací pot ser un simple diminutiu SARRA-TO (cf. *neskato* 'noieta', a.c.d. *neska*): a) és la part inferior de la vall de Pedregana; no essent serrat sinó lloc de pedregam, vindrà del basc *sarra*.- b) Sarrado, gran serrat que des de Torresplanes baixa cap al Barri de Taüll: aquest, doncs, podria ser del romànic SERRA.- (Escuder 1971). Però com que també és un nom d'un barranc l'intermedi entre Remediano i Colomines, barranc pedregós (1983), ambdues coses són probables. 4º32 x 4º31.

SELLO (SERRAT DEL).- (sèllo). És el gran serrat que baixa de la Pala de Torlussà, a la dreta de Ribabiola: baixa recte avall, molt dret i rost i força rocós però no espatat (1971).- [CINGULUM > sɛŋɫo > sɛŋlo > Sello.] 4º29-30 x 4º33-34.

LES SELVES, veg. *Salvates*.

SENTÚCIA (TOSSAL DE LA).- 1.705 m. d'alt., 4º26 x 4º28, a la ratlla entre Llesp i Vilaller, quasi al trifini amb Còll.- [*La-sentúcia* < Senta-lúcia amb metàtesi.] 4º28 x 4º26.

SINYELLO (SERRAT DE).- Entre Sallent i Montanyeta (entre el Bony dels Roures i el Feixà de Pei).- ¿CINGILLUM tal com CINGULUM > Serrat del Sello (supra)? 4º33 x 4º30-31 o de SIGILLUM que apareix com a *sixell* amb el sentit de 'molló termenal' al *Spill* de Castellbó.

SOBIRÀ, PASSOS DE CAMP.- kamsubirá (Escuder 1968). Entre Coma-les-Bienes i Coma-l'Espada; l'escriptura de 1830 l'esmenta entre les afrontacions de Taüll: «Rivera de St. Nicolau fins al peu de Cam Subirá als sols de Llachs, los Tremos Rois...». 4º35 x 4º33.

SOBIRADI, LO; i lo fener del S.- Al S. de Taüll, elevat al costat esquerre de la vall de Ginebrell, entre els Pedrenys i Puifalcons.- [FAENETUM SÛPERIOREM > amb dissimilació *Sobirodi i Sobiradi: en part per canvi de sufix i en part per contaminació amb *Sobirats*, SUPERADDÏTOS (cf. cast. *sobrado*, *sobradillo*, 'gol·fes, alts d'un edifici'). SUPERIOREM d'altra banda també dóna *Sobirà*, *Sobirana*, *Sobirans*, on la dissimilació combinada amb canvi de sufix ho ha transformat en *SUPERIANEM; i oc. *Soubirous*, *Soubiron*.] 4º29 x 4º32. Cf. *Soberado*, gran partida de bosc aranesa, cap a Baricauba i Artiga de Lin.

SOLANELLS, Serrat dels, prop dels Hortons de Taüll, 1982.

SUBENUIX.- Ribera de S.; Pic de S.: un dels més grans gegants de la regió, escarpadíssim cap al cim; 2.949 alt. Forma el trifini entre Cabdella, Espot i la vall de Boí. L'única veritable escalada que he fet en ma vida, el 21 de juliol de 1969,

encordat amb P. Gabarró i R. Vila. La Ribera de Subenuix baixa d'aquest pic i de l'estany de Subenuix —2.290 alt.— a desaiugar a l'estany de Sant Maurici. La grafia *Subenulls* és un disbarat, sense base en la llengua antiga ni moderna. Des de 1932 sento aquest nom, tota la vida, amb la pronúncia *subinúj̃š* (més popular) o *subenúj̃š*: podem preferir aquesta (que es troba en escrits) si volem. D'Escuder, 1972, anoto *subenúj̃š*.- El nom pot referir-se a l'important pontarró pel qual el camí ral del Portarró travessa el riu de Subenuix, a uns 30 m. per alt de l'angle SO. de l'estany de Sant Maurici: basc *zubi* 'pont'; la terminació és la coneguda -*ŌI* però en plural: -*uis* > -*uix* referint-se a les diverses parts i zones d'aquesta gran vall. A Cardós i Vall Ferrera hi ha *Costuix*, a Sant Nicolau *Contraix* < *Contrais* < *VALLIBUS CONTRARIIS*. En conclusió, es tracta d'un bascoide *ÇUBIN-OI* amb la mateixa -*N*- de derivació basca que en Saneja < *EŠE-N-ĒGI-A*; cf. Ribampiedro, format amb els dos elements romànics però amb la -*N*- i el mode de composició bascos. 42°33-34 x 4°40.

TARTERONS (LOS) (1983).- Ruïnes d'un antic poblat davant per davant d'*Estanyo-finestro*, vora el camí del Port de Rus, una hora aigües amunt de Taüll; també en diuen *La Ribera*. Poblat prehistòric? Bortal de pastors medieval?

TAÜLL.- (A)TA-ÚRI 'població de la porta' (= portella, port de muntanya). Tot demostra que per Taüll s'entrava a la vall de Boí (per Cabdella i Port de Rus o qui sap si alhora pel Pas de Llevata, sortint també per Filià a Cabdella). Ara bé, ATA-URI es podia canviar ben correntment en (A)TAÚLI per palatalització expressiva. És fenomen ben admès en bascologia; cf. l'etimologia del cast. *sabandija* = *se(g)u-andile-a* 'la filla de la serp' en lloc de *s*. + *ande*, etimologia que després de Bähr i de mi (*Top. Hesp.* i DCEC) admet Mitxelena, BSVAP XIII (1957) 495.

TOIRIGO.- *bõŋ* de tuyrigo: cim avançat del gran Bony de la Carma, a l'E. dels Pletius de l'Estapiella, per avall d'aquests, entre el barranc de l'Estapiella i la Canal de Santa Maria, a cosa d'un km. en línia recta al NO. del Balneari de Caldes.- Del nom de persona germànic THIUDIRIK. 42°34 x 4°30-31.

TOR (NOGUERA DE) (¿o de Toro?).- A l'escriptura de 1830, que dona els límits Taüll-Comtat d'Erill es llegeix: «montaña del Campo y montaña de Caldes fins a sobre *Toro* y Rivera de St. Nicolau, fins al peu de Camp Sobirà, als sols dels Llachs...» No ho he sentit mai a dir, i tant En Borrell com En Mosseny de Taüll creuen que és el mateix nom del riu de Tor o sigui la Noguera de Tor o de Caldes. Seria doncs un vell nom oblidat i del context es podria deduir que Toro hagués estat nom antic de la zona entorn de Riu Malo; un duplicat de la partida de Toro de Viella, però aquesta n'està separada per uns 8 o 9 km. en línia recta més a l'ONO. i per 3 o 4 valls profundíssimes (Mar, Rius, Estany Redó o bé Besiberri).- L'escriptura de 1927 anomena «el río Tor» com a afrontació en la zona cap a Comaltes.- Pel que fa a *Lo Campo*, esmentat a la de 1830, avui és el gros trajecte de gran carena entre els vessants de Caldes —els de Comaltes— i els de Sant Nicolau, entre 2.200 i 2.450 m. d'alt. 42°25 x 4°25.

TORLLUSSÀ.- *turļusà* (Escuder 1970); *torļusá* (Escuder 1971): espontàniament el caracteritza com a «llarg», barranquet; no parla de Ribabiola i de tot en diu barranc o coma de *torļusá*.- *Turllusa* a l'escriptura de 1830. *Torļusá* a l'escriptura

de 1927.- Vegeu el que explico s.v. Ribabiola. En conseqüència d'això, Torllussà és pròpiament els Prats de Torllussà i les Pales de Torllussà (que culminen en la cota 2637, avançada a l'O. de la gran carena Taüll-Cabdella). Travessada aquesta gran partida pel seguit de fonts de Ribabiola i amb el curs d'aigua allargat per la ziga-zaga dels Prats de Torllussà, li convé molt bé l'etimologia ITURRI LUZARR 'font allargassada' o 'font llonga'. 42°29 x 4°34.

TORRESPLANES.- Pla elevat, altiplanícia erma, uns 200 m. més alta que Taüll, cap a mig camí de Taüll al Colladó de la Pala (camí Taüll - Casesnoves). No hi ha fonts (les més pròximes són en el Goter de la Pala, més de quinze minuts més enllà), per tant no conté el basc ITURRI; però tampoc hi ha torres i ningú no recorda que n'hi hagi hagut cap. —L'ús de *terres* o *terretes de*— és freqüentíssim en la toponímia local. Fins a 1950 i tants es conreava un any cada dos, collint-hi sègol, i l'altre any bogant-ho i deixant-ho reposar. Allà dalt es fa el «Faro» per St. Joan i d'allà davallen en zig-zag els fallaires amb les antorxes enceses. (42°31 x 4°32). Comparem-hi:

- a) *Terres de Sacases* i Cabanes de Sacases al peu dels Torrossos (1969).
- b) *Terra de la Cabana* sota el Serrat de Sinyello (crec que és en el Pago de Boí, potser en direcció Biena-Cretera).
- c) *Terretes del Casolà*, partida important per avall de Pedregana (1970).
- d) *Terretes de Blasi* (1969).

És natural, doncs, admetre que sigui alteració de *Terres-Planes*. Resta el gros escrúpol de la *o*, que pot explicar-se: a) per influència de *torres*, però per fer-ho creïble fóra quasi necessari que hi hagués hagut allí alguna torre de guaita etc.; b) *terresplanes* > dissim. **terreplanes* (cf. Casesnoves/Casanoves) > **terroplanes* > **torreplanes* > *torresplanes*; c) el nom de Coma-les-Torres, que li ve del seu enorme massís de roques, podria fer pensar si també *Torres-* ací es referia a massissos rocosos, però hi ha molt poques roques a Torresplanes; com a màxim, pogué ajudar un poc aquesta idea. Ben mirat, *b* és prou convincent.

TORROSSO.- Font de T.; Barranc de T., que hi neix; Els Torrossos: tota la partida muntanyenca d'allí en avall.- El barranc és paral·lel i molt pròxim a l'O. de la Comamarja, i acaba per ajuntar-s'hi. La font brolla abundosa ja molt prop del Tuc de Comamarja: és geladíssima; en puc donar fe perquè hi beguérem; i tots els muntanyencs estan d'acord que és la font més freda de la Vall.- Més sovint pronunciat tuřoso que no pas tořoso, si bé tots dos se senten a dir. Etimologia evident: basc ITURRI(1) OTZ 'font freda' (cf. el cas paral·lel de Torllussà). 42°31 x 4°33.

TOSCARS (les toskásos, més corrent) entre Regades i Ribaneres (Taüll) 42°29 x 4°32, 1982. La *Font de la Tosca* més amunt, mateixa direcció, cap a l'Estanyon, 1953.

TRABANADO (TOSSAL DEL).- Damunt lo Cosconero, que és entre Fossado i les Tripiesses, no lluny de la collada Basco - Barruera.- *TRABĪNĒTUM —amb -*edo* > -*ado*—, format segons el model de FRAXĪNĒTUM, CARDINETUM etc., partint de TRABS, -BIS, 'biga' = Pla de les Bigues.- És sobre Comallímpia i ve de pla des del Tossal de la Centella.

TRAPA (SOLANA DE LA).- Prop i a l'O. de Torresplanes, separat del Goter de la Pala per les Creuetes. 42°31 x 4°31-32.

LES TRAPIESSES.- Esmentat després de la Ribampiedro: és cap a Fossado i aquest és cap a la Collada de Barruera (damunt Basco). Es pot pensar en el portugués *trepeça* 'tamboret de tres peus per a sabaters' TRIPEDIA (DCEC IV 606 a 31) però tant això com sard tropeya, trobe(dd)a 'engany' INTERPENDIA (id. IV 606 a 56) són ben poc convincents semànticament i geogràficament.

Escuder 1971: immediatament NO. de la Ribampiedro, sota Comallímpia. Tant aquesta com les Trapiesses *cauen dret* a les Bordes de Basco.- Cf. Estapiello < Estañ-biello < Estallo-biello.- Trabs-pieces, «peces de bigues»? 42°32 x 4°29.

TRAVESSANI.- Estany Gran i Estany Xic de trabesáni (Escuder 1971); les Agulles de Travessani, Aubaga de T.; Roca de T.- [No crec que sigui un adjectiu *TRANSVERSANEUS, que solament s'ha continuat en el substantiu castellà *travesaño*. La segona meitat deu ser el basc *andi* 'gran' (cf. Marcalani, Peixerani, amb el mateix -ANDI); el primer component potser és realment TRANSVERSUS si bé cal comptar també amb *Trapiesses* i *Trabanado* i amb el bascoide *Tervén* al peu de Tírvia.] L'Escuder (6 d'agost de 1978), ens anomena una altra partida o un altre estany de Travessani a la vall de les Regueres de Cabdella. 42°36 x 4°33.

EL TREIO.- (*lq tréyo*) És la plaça a la sortida del poble de Boí, on es trifurcaven els camins: 1 a Taüll, 2 a Caldes, 3 a Durro - Barruera. TRIVIUM, 'entreforc de tres camins'. A dos minuts a l'ONO. brolla l'abundosa i freda font del Treio. 42°31 x 4°31.

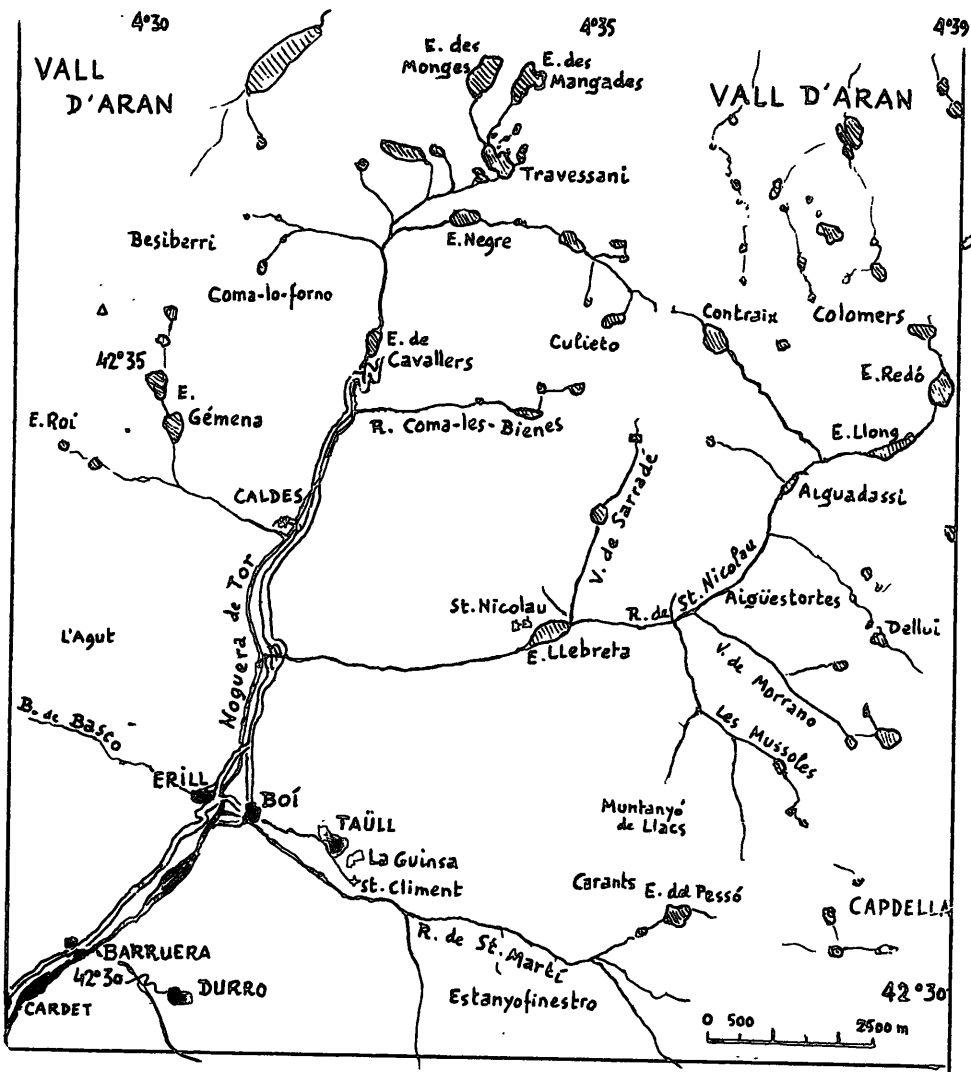
ELS TRÉMOLS ROIS (o Es Tremo(s)řójjš).- Partideta a l'esquerra de la Noguera de Tor, poc aigües avall de l'aiguabarreig amb la riera de Sant Nicolau, damunt la cratera, en el camí que passa per alt, poc abans de l'Esplugo, cap a Ribera-Morta, a la Canal de les Volandrines, entre aquesta i Peguera.

En escriptures posen *Extremo-*; és forma corrupta. *Extremorroys* apareix en una escriptura de 1927 que m'ensenyen; *los Tremo Roys* en el document de partions de 1829. És sabut que el fullatge verd dels trèmols es torna groc a la tardor, però llavors m'expliquen tots que la fulla arriba a ser ben «roia». 42°32 x 4°31-32.

LA TRETUERA (PALA DE).- La Pala de tretwéra, la d'Esterradó i la de Palomera són el nom de les tres partides de vessant, pròximes al NE. de Taüll per damunt del «Plano» de Sant Quirc. L'Escuder, 1971, m'explica tot pujant al Forat del Gel que Tretuera no vol dir res però sí una *tretéra*, que és com un «capcingle» però més grossa, amb una anella de ferro «als sòls» ('al capdavall'). Aquesta *tretera* sembla doncs ser una traiga i essent traiga, derivat de TRANS(J)ICERE, *tretera* ha de venir de TRAJECTÒRIA. Formació paral·lela i del mateix sentit, si bé amb reducció de -tuera en el nom comú a -tera, i conservació del diftong en el nom de lloc, tot deu ser el mateix: aquesta pala, doncs, deu ser travessada per alguna passada o corriol i d'això ha de venir el nom. 42°31 x 4°32.

TUCA (TOSSALET DE LA).- Els de Taüll en diuen *la túka* i els de Boí *lo tusalét*. Piquet rocós i escarpat, entre barranquets quasi espadats, que entrebanca

cap al començament la pujada des de la Restanca de Llebreta a Casesnoves. [És a l'aranès *tuc* 'pic' com *pica a pic*: la Pica de Canigó, la Pica de Cerví.] 42°32 x 4°34.

PART SEPTENTRIONAL DE LA VALL DE BOÍ